

*Н.Р. Осадча,
студентка 3 курсу, бакалавр,
факультет психології
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ*
*В. Л. Паньковець
кандидат психологічних наук, доцент
доцент кафедри соціальної психології
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ*

РОЛЬ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У СПРИЙМАННІ ТЕЛЕВІЗІЙНИХ КАНАЛІВ

У матеріалах розміщені результати емпіричного дослідження взаємозв'язку критичного мислення і сприймання політичних новин на основних, рейтингових телевізійних каналах України серед студентів.

Ключові слова: медіаграмотність, критичне мислення, сприймання телеканалів, студенти

Інтенсивний розвиток засобів масової комунікації (ЗМК) особливим чином вплинув на політичний і економічний розвиток суспільства, оскільки ЗМІ, виступаючи в ролі транслятора і інтерпретатора змін реальної дійсності, задають вивірену шкалу моральних і етичних цінностей, надають ідеологічний, політичний, економічний вплив на оцінки і поведінку людей. Відповідно необхідність набуття навичок ретельно досліджувати походження медіаповідомлень, залучати в критичному аналізі власне (ідеологічне) сприйняття ситуації, описаної або прихованої в розглянутому тексті; відокремлювати правду від напівправди, коректність від некоректності, факти від вигадки, дійсність від міфу, об'єктивність від упередженості є дуже цінною навичкою сучасної особистості. Загалом, критичне мислення грає важливу роль у формуванні медіакомпетентності особистості та дозволяє використовувати отриману інформацію задля власного розвитку.

Мета нашого дослідження: виявлення ролі критичного мислення у сприйманні студентами інформації політичного характеру на сучасних телеканалах України.

Виклад основного матеріалу. Для вирішення завдань дослідження у роботі ми використали «Адаптований тест критичного мислення Л. Старкі», що

дозволяє оцінювати рівень критичного мислення особистості (Луценко, 2014). Для вивчення особливостей ставлення до інформаційних каналів українського медіапростору нами було використано метод семантичного диференціалу (Панфілов, 2017). Він дозволяє виявити суб'єктивне сприймання телеканалів каналів через шкалу від 1 до 7. Якщо респондент позитивно оцінює об'єкт, його оцінка буде наближатися до максимальної цифри (7), тобто мати числовий вираз 5, 6 або 7 в залежності від інтенсивності позитивної оцінки. У разі негативного оцінювання телеканалів оцінка буде зміщуватися до мінімальної цифри (1), приймаючи числовий вираз 3, 2 або 1 в залежності від інтенсивності заперечення. Таким чином, 7 – це максимальний ступінь позитивності ознаки, 1 – максимальний ступінь негативного ставлення, 4 представляє собою середину шкали, тобто певну рівновагу полюсів. Для пошуку зв'язку між сприйманням телеканалів і рівнем критичного мислення студентів ми використали кореляційний аналіз – непараметричний критерій Спірмена (Spearman Rank Correlation).

Для оцінки сприймання ми обрали п'ятірку телеканалів опираючись на «Детектор телерейтингів» розміщений на сайті громадської організації «Детектор медіа» (Данькова, 2021). В якості оцінки виступили 5 рейтингових каналів: «Україна», «СТБ», «ICTV», «1+1», «Інтер».

Список стимулів для оцінки сприймання телеканалів нами формувався на основі експертної оцінки з огляду на проблему ролі критичного мислення у сприйманні політичних новин.

Вибірку склали студенти Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київського національного лінгвістичного університету, Київського національного торговельно-економічного університету. N – 61, (14 чоловіків, 47 жінок). Вік: 18-21, середній вік: 19,7.

На рис. 1 представлені результати проведеного Семантичного Диференціалу (СД). Оскільки результати в основному скупчилися в межах від 2 до 4,4, то зображено лише Канали які в цьому рейтингу зайняли найвище і найнижче місце (за середнім арифметичним).

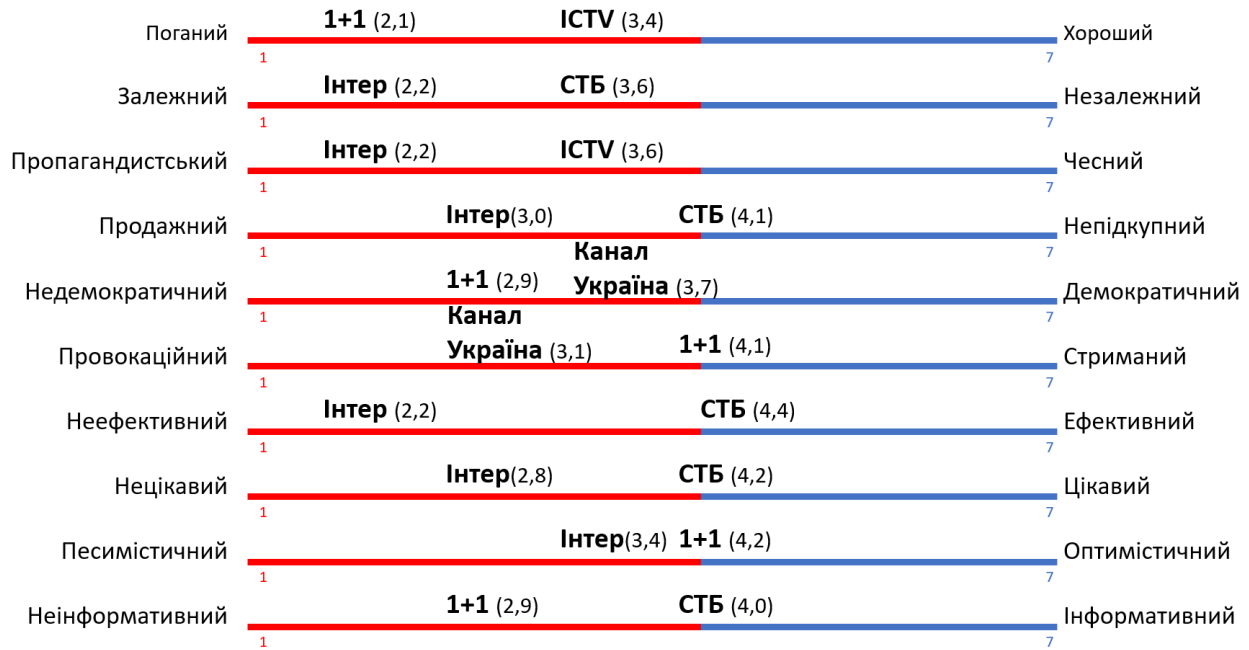

Рис 1. Сприймання телевізійних каналів студентами (Семантичний диференціал)

Загалом робимо висновок, що студенти сприймають канали скоріше негативно – їх оцінки розмістилися в лівій частині обраних нами шкал для аналізу. Тенденція мати найбільший середній бал ми бачимо у телеканалі СТБ (у 4-ох шкала з 10-ти). Але враховуючи, що 4 у 7-ми бальній шкалі, це скоріше нейтральне сприймання, ніж схильність до позитивного, то робимо висновок, що таке лідерство у сприйманні студентами умовне.

Наступним кроком ми проаналізували зв'язок критичного мислення з особливостями сприймання обраних нами каналів. Як видно із таб. 1 ми отримали не значну кількість зв'язків. Всі вони не сильні і мають значущість від 0,05 до 0,01.

Таблиця 1

Аналіз зв'язку критичного мислення з показниками семантичного диференціалу про телеканали (за R – Спірмена)

ПОКАЗНИКИ СЕМАНТИЧНОГО ДИФЕРЕНЦІАЛУ (СД)	РІВЕНЬ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ (Л. СТАРКІ)				
	телеканали				
	Україна	СТБ	ICTV	1+1	Інтер
Поганий – Хороший					
Залежний –			,358**		-,271*

Незалежний					
Пропагандистський – Чесний					
Продажний – Непідкупний					
Недемократичний – Демократичний		-,359**			
Провокаційний – Стриманий		-,307*			
Неефективний – Ефективний	-,287*	-,322*		-,322*	-,372**
Нецікавий – Цікавий					
Песимістичний – Оптимістичний					
Неінформативний – Інформативний					

** $p \leq 0,01$

* $p \leq 0,05$

Найбільшу кількість зв'язків з рівнем критичного мислення має показник «Неефективність – ефективність» телеканалу. Такий обернений зв'язок проявився у оцінці чотирьох каналів (Україна, СТБ, 1+1, Інтер). Тобто чим вище рівень критичного мислення у студентів тим нижча ефективність вказаних каналів у сприйманні студентів. Загалом, помітно, що решта зв'язків також мають такий самий знак зв'язку – він має обернену силу. Тобто, чим вище рівень критичності мислення тим деякі канали в очах студентів: «залежні», «недемократичні», «провокаційні». Разом з тим варто відмітити результат який відрізняється від описаної тенденції. Так, для студентів які мають вищий рівень критичного мислення здається, що канал «ICTV» більш незалежний.

Висновки. Проведене дослідження показало наявність зв'язку сприймання телеканалів із рівнем критичного мислення у студентів. У переважній більшості із збільшенням рівня критичного мислення у молодих людей, що прийняли участь у дослідженні телевізійні канали сприймаються більш негативно. Разом з тим кількість таких виявлених зв'язків є невеликою за кількістю і потребує

додаткових досліджень які будуть направлені на збільшення вибірки як за об'ємом так і за віковим різноманіттям.

Список літератури:

Данькова, Н. Детектор телерейтингів. Retrieved 17 June 2021, from <https://detector.media/tag/4815/>

Луценко Е. Л. Адаптация теста критического мышления. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Психологія.* 2014. № 1110. Вип. 55. С. 65-70. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIPC_2014_1110_55_14.

Панфілов Д. А. Вивчення конструкту "сене життя" методом семантичного диференціалу. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Психологічні науки.* 2017. Вип. 5(1). С. 108-113. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2017_5\(1\)_22](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2017_5(1)_22).